

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความสำคัญของปัญหา

ประเทศไทยได้ชื่อว่าเป็นประเทศที่อุดมสมบูรณ์มากที่สุดแห่งหนึ่งของโลก มีพื้นที่ชายฝั่งทะเลเป็นระยะทางยาวไกลทั้งฝั่งทะเลด้านตะวันออกหรือฝั่งมหาสมุทรแปซิฟิกที่เรียกกันว่า อ่าวไทย และทางตะวันตก หรือฝั่งมหาสมุทรอินเดีย เรียกกันว่า “ทะเลอันดามัน” ชายฝั่งทะเลอันดามันของประเทศไทยเริ่มจากจังหวัดระนอง พังงา ภูเก็ต กระบี่ ตรัง และเรื่อยมาจนถึงจังหวัดสตูล โดยการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยวางแผนให้เป็น “อันดามัน พาราไดส์” เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวระดับสูง เป็นพื้นที่ที่กุมรายได้การท่องเที่ยวไว้มากที่สุดกว่าปีละหนึ่งแสนล้านบาท หรือประมาณ 17% ของรายได้ทั้งหมด เนื่องจากมีสภาพภูมิประเทศที่สวยงาม ประกอบด้วย หาดทรายสีขาว ชายทะเล เกาะต่าง ๆ ป่าชายเลน และท้องทะเล ซึ่งมีปะการังทั้งน้ำตื้นและน้ำลึก มีความหลากหลายของสิ่งมีชีวิต และมีความสวยงามเลื่องลือติดอันดับโลก จนกลายเป็นจุดหมายปลายทางของนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ ส่งผลให้การท่องเที่ยวซึ่งเป็นรายได้ที่สำคัญของประเทศมีความเจริญเติบโตอย่างรวดเร็ว ไม่เว้นแม้แต่กิจการธุรกิจประเภทโรงแรมตากอากาศที่มีอัตราการเจริญเติบโตอย่างรวดเร็วมาก แต่จากการเกิดปรากฏการณ์ทางธรรมชาติ อันเป็นสาเหตุให้เกิดคลื่นยักษ์สึนามิ เมื่อวันที่ 26 ธันวาคม พ.ศ. 2547 สร้างความเสียหายอย่างมากให้กับหลายประเทศในทวีปเอเชีย รวมทั้ง ประเทศไทยในตอนใต้ทางชายฝั่งทะเลอันดามันได้ก่อให้เกิดความสูญเสียทั้งชีวิตและทรัพย์สิน รวมถึงธุรกิจประเภทต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งธุรกิจประเภทโรงแรมตากอากาศตามริมชายฝั่งอันดามันที่ได้รับผลกระทบมากที่สุด ประมาณ 13,000 ห้อง รวมเป็นมูลค่าความเสียหายทั้งสิ้นประมาณ 3 หมื่นล้านบาท

เขาลัก อำเภอดะกั่วป่า จังหวัดพังงา ถือเป็นแหล่งท่องเที่ยวใหม่ที่มีชื่อเสียงในช่วง 2 ปีที่ผ่านมา หลังจากภูเก็ตที่ได้ชื่อว่าเป็นไข่มุกอันดามัน มีนักท่องเที่ยวต่างชาติเข้าไปเป็นจำนวนมาก แปรเปลี่ยนจากแหล่งเงียบสงบกลายเป็นเมืองใหญ่ที่แออัด เขาลักเจ้าของสมญา “สาวน้อยแห่งอันดามัน” จึงกลายเป็นจุดหมายปลายทางของนักท่องเที่ยวคุณภาพที่เริ่มเบียดเบียน ไร้ความตื่นตัวกับเกาะภูเก็ต ในระยะเพียง 2 ปีที่ผ่านมา เขาลักจึงถูกเอกชนจับจองพื้นที่ เพื่อสร้างโรงแรมชั้นนำและรีสอร์ทระดับ 5 ดาว อีกไม่ต่ำกว่า 50 แห่ง เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวระดับคุณภาพ

มูลค่าหลายหมื่นล้านบาท นอกจากนั้น ยังส่งเสริมให้กลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวรูปแบบอีโคทัวร์ิซึม (ecotourism) และสามารถตั้งราคาห้องพักได้ราคาสูงเริ่มต้นที่ 3,500 บาท ถึงระดับ 30,000 บาท ในห้องพักทั่วไป หลังจากเกิดคลื่นยักษ์สึนามิเข้าซัดชายฝั่งทะเลอันดามัน เขาหลักเป็นจุดที่ได้รับความเสียหายต่อชีวิต ทรัพย์สิน และธุรกิจมากที่สุด โดยมียอดผู้เสียชีวิตถึง 5 พันกว่าชีวิต และสิ่งก่อสร้างจำนวนมาก ส่วนใหญ่เป็นโรงแรม และรีสอร์ทถูกคลื่นถล่มไป โรงแรมประมาณ 6,000 ห้อง เกือบทั้งหมดได้รับความเสียหาย โดยเฉพาะโรงแรมและรีสอร์ทระดับ 1 - 2 ชั้น ได้รับความเสียหายค่อนข้างมาก ประเมินเป็นมูลค่าประมาณ 10,000 ล้านบาท นับเป็นครึ่งหนึ่งของมูลค่าความเสียหายของโรงแรมรวมทั้ง 6 จังหวัด โดยเฉพาะโรงแรมหลัก ๆ ที่เพิ่งเปิดทำการช่วงกลางปี 47 คือ โรงแรมโซฟีเทล เมจิก ลาгуนาเขาหลัก รีสอร์ทแอนด์สปา และโรงแรม เลอ เมริเดียน เขาหลัก บีชแอนด์สปา โรงแรมหรูระดับ 5 ดาว ลงทุนรวมไม่ต่ำกว่า 2,000 ล้านบาท ได้รับความเสียหายอย่างหนัก คาดว่าต้องใช้ระยะเวลาฟื้นฟู 6 เดือน ถึง 1 ปี ส่วนโรงแรมขนาดรองลงมาหลายโรงแรมถึงกับต้องปิดกิจการ

จากการสำรวจโรงแรมตากอากาศบริเวณ “เขาหลัก” ได้พบซากศพของนักท่องเที่ยวและผู้อยู่อาศัยละแวกนั้น มีซากศพเข้าไปติดอยู่ภายในโรงแรมเป็นจำนวนมาก ตามจุดต่าง ๆ ภายในโรงแรม เช่น ตามซอกของอาคาร ใต้อาคารหรือชั้นใต้ดิน ท่อระบายน้ำ ถูกซากอาคารที่พังทลายทับเสียชีวิต เป็นต้น นอกจากการเกิดคลื่นยักษ์สึนามิแล้ว การออกแบบสถาปัตยกรรมนับเป็นอีกปัจจัยหลัก อีกปัจจัยที่ทำให้เสียชีวิต ทรัพย์สิน และธุรกิจ เนื่องจากการออกแบบที่ไม่ได้คำนึงถึงการเกิดเหตุการณ์ลักษณะนี้ไว้ล่วงหน้า ทำให้เกิดความเสียหายอย่างหนัก การก่อสร้างโรงแรมตากอากาศจะต้องมีการออกแบบที่สอดคล้องกับการเกิดคลื่นยักษ์สึนามิที่มีโอกาสที่จะเกิดขึ้นอีกครั้งเมื่อไหร่ก็ได้ จึงต้องมีการออกแบบสถาปัตยกรรม และโครงสร้างที่มีความแข็งแรงพอที่จะเอาเป็นที่หลบภัยและเอาชีวิตรอดได้ทันท่วงที ไม่ใช่กลายเป็นกับดักพังลงมาทับผู้คน อย่างเช่นที่เป็นอยู่ ดังนั้น ควรมีการออกแบบสถาปัตยกรรมที่สอดคล้องกับพื้นที่ริมชายฝั่งทะเลอันดามัน ซึ่งสามารถลดผลกระทบต่อชีวิตและทรัพย์สิน การออกแบบควรให้ความสำคัญตั้งแต่ การวางผังบริเวณ การออกแบบอาคาร การตกแต่งภายใน การจัดภูมิทัศน์ ระบบโครงสร้าง และการเลือกใช้วัสดุที่เหมาะสม รวมถึงการการซ่อมบำรุง ดูแลรักษา และบูรณะฟื้นฟู อย่างไรก็ตาม การออกแบบทำให้การลงทุนเพิ่มขึ้นบ้าง แต่ทำให้นักท่องเที่ยวเกิดความมั่นใจมาก สามารถคิดค่าเช่า และค่าบริการได้สูงกว่าทั่วไป สมกับที่โครงการจะเน้นนักท่องเที่ยวเชิงคุณภาพ เป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยวที่ได้ผลมากในอีกมิติหนึ่ง ส่งผลให้สถาปนิกและผู้ประกอบการควรคำนึงถึงการออกแบบโรงแรม เพื่อช่วยลดผลกระทบจากคลื่นยักษ์สึนามิ จึงเป็นที่มาของการวิจัยครั้งนี้

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษาปัจจัยทางกายภาพของโรงแรมตากอากาศ ซึ่งได้รับผลกระทบจากคลื่นยักษ์สึนามิ ที่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อชีวิตและทรัพย์สิน
2. วิเคราะห์ความคิดเห็นของกลุ่มผู้เกี่ยวข้องกับโรงแรมตากอากาศ เกี่ยวกับความเหมาะสมการออกแบบโรงแรมตากอากาศ เพื่อลดผลกระทบต่อชีวิต และทรัพย์สิน
3. เสนอแนะแนวทางการออกแบบสถาปัตยกรรม เพื่อลดผลกระทบที่เกิดจากคลื่นยักษ์สึนามิ อาคารประเภทโรงแรมตากอากาศ

1.3 ขอบเขตของการวิจัย

1. ใช้มาตรฐานความรุนแรงในการทำลายล้างของคลื่นยักษ์สึนามิ ที่เกิดขึ้นวันที่ 26 ธันวาคม พ.ศ. 2547 บริเวณเขาหลัก ตำบลคึกคัก อำเภอตะกั่วป่า จังหวัดพังงา ที่มีความรุนแรงของคลื่นยักษ์สึนามิ และเกิดความเสียหายต่อชีวิตและทรัพย์สินมากที่สุด เป็นเกณฑ์ในการวิจัย (โดยความรุนแรงในการทำลายล้างของคลื่นยักษ์สึนามิ ที่เกิดขึ้นวันที่ 26 ธันวาคม พ.ศ. 2547 บริเวณเขาหลัก ซึ่งมีความสูงของคลื่นยักษ์เฉลี่ยประมาณ 6 – 10 เมตร และลึกเข้าไปในแผ่นดิน 500 – 1500 เมตร ในแต่ละพื้นที่)
2. เน้นศึกษาเฉพาะโรงแรมตากอากาศที่ตั้งอยู่ริมชายทะเลอันดามันบริเวณเขาหลัก ตำบลคึกคัก อำเภอตะกั่วป่า จังหวัดพังงา และบริเวณใกล้เคียงที่มีอัตราความเสียหายต่อชีวิตและทรัพย์สินใกล้เคียงกัน โดยโรงแรมตากอากาศในการวิจัยครั้งนี้แบ่งออกเป็น 2 ประเภท ดังนี้
 - 1) โรงแรมตากอากาศที่เป็นอาคารที่มีขนาดใหญ่สูงไม่เกิน 5 ชั้น อาคารเล็กหรือเป็นบ้านหลังเดียวสูงไม่เกิน 2 ชั้น และมีห้องพักรวมภายในโครงการอย่างน้อย 80 ห้อง
 - 2) โรงแรมตากอากาศที่เป็นอาคารที่มีขนาดใหญ่สูงไม่เกิน 3 ชั้น อาคารเล็กหรือเป็นบ้านหลังเดียวสูงไม่เกิน 2 ชั้น และมีห้องพักรวมภายในโครงการไม่เกิน 80 ห้อง
3. เน้นศึกษาเฉพาะลักษณะการออกแบบทางกายภาพของโรงแรมตากอากาศ ที่ส่งผลกระทบต่อความเสียหายต่อชีวิตและทรัพย์สิน ในช่วงหลังการเกิดคลื่นยักษ์สึนามิ คือ การออกแบบวางผังบริเวณ การออกแบบสถาปัตยกรรม และการออกแบบภูมิสถาปัตยกรรม รวมทั้ง ระบบโครงสร้าง และการเลือกวัสดุที่เหมาะสม

1.4 ข้อจำกัดของการวิจัย

1. การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา ในลักษณะการศึกษาจากปรากฏการณ์จริงที่เกิดขึ้น (phenomenology approach) ทั้งนี้จึงเป็นเพียงแนวโน้มจากการศึกษา ยังขาดการทดลองทางวิทยาศาสตร์ว่าสามารถลดผลกระทบที่เกิดจากคลื่นยักษ์สึนามิได้จริง
2. ขาดสถาปนิกผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้ความเข้าใจ และมีประสบการณ์ตรงต่อคลื่นยักษ์สึนามิ ที่สามารถประเมินความถูกต้องในการออกแบบอาคารเพื่อลดผลกระทบที่เกิดจากคลื่นยักษ์สึนามิ
3. ต้องใช้เงินทุนในการทำวิจัยค่อนข้างมาก เนื่องจากต้องสำรวจสภาพพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบจากคลื่นยักษ์สึนามิ และสัมภาษณ์ผู้ที่อยู่ในเหตุการณ์บ่อยครั้ง จึงทำให้การเก็บข้อมูลลำบากและใช้เวลามาก อาจทำให้ข้อมูลบางส่วนไม่สมบูรณ์

1.5 ขั้นตอนและวิธีการดำเนินการวิจัย

1. ศึกษาข้อมูลทุติยภูมิ (secondary data) เกี่ยวกับลักษณะของการเกิด และการส่งผลกระทบต่อชีวิตและทรัพย์สินของคลื่นยักษ์สึนามิ ที่มีผลต่อการออกแบบโรงแรมตากอากาศ เน้นเนื้อหาต่าง ๆ ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับลักษณะทางกายภาพของการออกแบบโรงแรมตากอากาศ คือ การออกแบบวางผังบริเวณ การออกแบบสถาปัตยกรรม และการออกแบบภูมิสถาปัตยกรรม รวมทั้งระบบโครงสร้างและการใช้วัสดุออกแบบโรงแรมตากอากาศ โดยศึกษาจากบทความทางวิชาการ วารสาร งานวิจัย ภาพถ่าย ภาพข่าว และทฤษฎีต่าง ๆ ที่มีความเกี่ยวข้องทั้งในประเทศและต่างประเทศ
2. ศึกษาและสำรวจสภาพแวดล้อมปัจจุบันทางด้านกายภาพของโรงแรมตากอากาศ ชายทะเลอันดามันบริเวณเขาหลัก ตำบลคึกคัก อำเภอตะกั่วป่า จังหวัดพังงา หลังการเกิดคลื่นยักษ์สึนามิ
 - 1) ลักษณะทางกายภาพของการออกแบบสถาปัตยกรรมโรงแรมตากอากาศ
 - (1) การออกแบบวางผังอาคาร ทิศทาง และระยะห่างระหว่างอาคาร
 - (2) การออกแบบพื้นที่ประโยชน์ใช้สอย และระบบอุปกรณ์อาคาร
 - (3) การออกแบบรูปทรงอาคาร และช่องเปิด
 - (4) การออกแบบภูมิสถาปัตยกรรม

(5) การออกแบบพื้นที่ปลอดภัย และทางสัญจรฉุกเฉิน

2) ระบบโครงสร้าง และการใช้วัสดุของโรงแรมตากอากาศ

(1) การออกแบบระบบโครงสร้างฐานราก

(2) การออกแบบระบบโครงสร้างเสา

(3) การออกแบบระบบโครงสร้างพื้น

(4) การออกแบบระบบโครงสร้างผนัง

(5) การออกแบบระบบโครงสร้างหลังคา

3. วิเคราะห์และสังเคราะห์ความคิดเห็นของผู้อยู่ในเหตุการณ์ที่มีส่วนเกี่ยวข้องเกี่ยวกับโรงแรมตากอากาศ คือ นักท่องเที่ยว ผู้ประกอบการโรงแรมตากอากาศบริเวณเขาหลัก จังหวัดพังงา และสถาปนิกผู้เชี่ยวชาญในสาขาต่าง ๆ เกี่ยวกับการออกแบบโรงแรมตากอากาศ เพื่อลดผลกระทบต่อชีวิตและทรัพย์สิน โดยใช้แบบสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูลและดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์ค่าความสอดคล้องภายใน (Internal Consistency: IC)

4. อภิปรายและสรุปผลการวิจัย ตั้งข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการออกแบบโรงแรมตากอากาศ เพื่อลดผลกระทบต่อชีวิตและทรัพย์สินที่เกิดจากคลื่นยักษ์สึนามิ

5. ออกแบบตัวอย่างโรงแรมตากอากาศ เพื่อลดผลกระทบต่อชีวิตและทรัพย์สินที่เกิดจากคลื่นยักษ์สึนามิ

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากงานวิจัย

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากงานวิจัย คือ แนวทางการออกแบบสถาปัตยกรรม เพื่อลดผลที่เกิดจากคลื่นยักษ์สึนามิ อาคารประเภทโรงแรมตากอากาศ

1. แนวทางการออกแบบโรงแรมตากอากาศ เพื่อลดผลกระทบต่อชีวิตและทรัพย์สินที่เกิดจากคลื่นยักษ์สึนามิ

2. ช่วยตัดสินใจลงทุนในการประกอบกิจการโรงแรมตากอากาศ และกระตุ้นให้เกิดความร่วมมือกันระหว่างผู้ประกอบการ โดยคำนึงถึงความปลอดภัยของนักท่องเที่ยวและพนักงานภายในโรงแรม ในเขตพื้นที่ 6 จังหวัดภาคใต้ที่ประสบภัยพิบัติจากคลื่นยักษ์สึนามิ

3. ช่วยส่งเสริมความมั่นใจในความปลอดภัยต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวของประเทศ ต่อนักท่องเที่ยวทั้งในประเทศและต่างประเทศ

1.7 นิยามศัพท์

1. โรงแรมตากอากาศ หมายถึง สถานที่ที่เป็นอาคารและอยู่ในสภาพแวดล้อมธรรมชาติ สำหรับบุคคลที่จะหาที่อยู่หรือที่พักชั่วคราว เพื่อใช้เป็นที่พักผ่อน สำหรับโรงแรมตากอากาศที่ทำการศึกษทั้งอาคารหลังเดียวและอาคารชุด โดยมีการวางบังกะโลไว้ทางด้านหน้าติดกับชายหาด ส่วนด้านหลังจะเป็นอาคารชุด โดยจะมีส่วนอำนวยความสะดวกตรงกลาง (main building) ระหว่างอาคารทั้ง 2 ประเภท

2. คลื่นยักษ์สึนามิ หมายถึง การเคลื่อนตัวของเปลือกโลกได้ทะเลอย่างฉับพลัน อาจเป็นการเกิดแผ่นดินถล่มยุบตัวลง หรือเปลือกโลกถูกดันขึ้นหรือยุบตัวลง ทำให้มีน้ำทะเลปริมาณมหาศาลถูกดันขึ้นหรือทรุดตัวลงอย่างฉับพลัน พลังงานจำนวนมหาศาลถ่ายเทไปให้เกิดการเคลื่อนตัวของน้ำทะเลเป็นคลื่นยักษ์สึนามิที่เหนือทะเลเล็ก เคลื่อนที่เข้าหาชายฝั่งด้วยความเร็วและมีแรงทำลายมหาศาล ส่งผลให้เกิดความเสียหายต่อชีวิตและทรัพย์สินเป็นอย่างมาก (การเกิดคลื่นยักษ์สึนามิไม่เกี่ยวกับแรงลม)

3. ประกาศกรมโยธาธิการและผังเมือง หมายถึง การตราพระราชกฤษฎีกากำหนดเขตที่ดินที่ทำการสำรวจเพื่อการวางและจัดทำผังเมืองรวมในท้องที่ ซึ่งใช้บังคับในท้องที่เพื่อประโยชน์ในการวางและจัดทำผังเมืองรวมตามพระราชกฤษฎีกา อันเป็นพระราชบัญญัติที่มีบทบัญญัติ บางประการเกี่ยวกับการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคล โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย โดยความเห็นชอบของคณะกรรมการผังเมือง อธิบดีกรมโยธาธิการและผังเมืองในฐานะเจ้าพนักงานการผัง

1.8 ขั้นตอนการศึกษา

